

בס"ד

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיימים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

**צלתה מרזבה
מחמה**

- שפג -

נמסר ביו"ט ראשון של חג הסוכות ה'תשע"ה

בשבת פרשת נח יחל השיעור אי"ה בשעה 4:15 **אחה"צ** ויהיה בענין:

פרו ורבו

מנחה בשעה 4:55 **אחה"צ** [ובזמן הדלקת נרות בביהכנ"ס המרכזי]

יחל משבת פרשת לך לך יועבר השיעור **ליל שבת** ויחל בשעה 9:00 **בערב**

בברכת התורה
המארגנים

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה לתמנתי: timnal@zahav.net.il

צלתה מרובה מחמתה [קיצור]

שהמקרה סוכתו בשיפוּדִין וביניהם רווח כמותן וסיכך ברווח – פסולה (ה,טז). ופירש במגיד משנה שאף שריהטת הסוגיא לא משמע כן, פירש הרמב"ם שלמסקנת הסוגיא בעינין שיעדיף בכשר על הפסול אף לרב פפא, וטעמא דמלתא – פירש הרמב"ם שם: 'מפני שסכך פסול כפרוץ הוא נחשב'. והיינו כסברת ר"ת בקושיטו, דכיוון דבעינין לכל הפחות מחצה צל למטה, לא סגי במחצה סכך כשר למעלה, ואין חילוק בין אויר לבין סכך פסול. ולא סבירא ליה כתירוץ הרמב"ן דשאני סכך פסול מאויר כיוון שלמעשה אין חמה. ויש לבאר במה נחלקו.

אבן, לפי האמור נראה שנחלקו בחקירה האם הצל הוא דין בסכך עצמו, דסכך שאינו מיצל אינו חשוב סכך, או שהוא דין נפרד בעצם שם סוכה, דסוכה שאין בה צל אינה סוכה. לדעת הרמב"ם הצל הוא דין בסכך, ולכן לא שייך להפריד ביניהם ולומר דמחצה סכך כשר אלא שיש פסול מצד אחר דאיכא חמה בסוכה, אלא כל שאין הסכך מיצל אינו סכך, ועל כן סובר שגם במחצה שיפוּדִין פסול הגם דליכא חמה, דסו"ס בסכך הכשר ליכא מחצה צל. וכן הוא לשון הרמב"ם, 'כל שהחמה מרובה על הצל אינו סכך' (ה"ט). ואילו הרמב"ן והרא"ש סוברים שהצל הוא דין בעצם שם 'סוכה' ולא בשם 'סכך', וכפי שמדויק מלשונם: 'שאם הם שוין מלמעלה האויר רבה מלמטה הרי נפרץ רובה דסוכה בצל תלה לה רחמנא, והרי אין זו עשויה צל יומם מחורב שהרי חמה רבה עליה מלמטה ומבטלה מתורת סוכה' (רמב"ן); 'אבל גבי סוכת סכך ואויר ניתנה הלכה שיהא הצל מרובה' (רא"ש) – ולכן סגי במחצה סכך, שהוא שיעור המספיק לתורת 'סכך', אם אך למטה יש צל סוכה, ואף על פי שהסכך הכשר עצמו אין בו כדי לעשות די צל.

והנה החזו"א (קגיא) הקשה על דרך זו, שנמצא שאנו מצרפים את הסכך הפסול כדי להשלים את הצל, והלא בסוגיא הגמרא (ט): מבואר שאין שייך להכשיר על ידי צירוף סכך פסול, דאמרינן התם דסוכה שעשאה תחת האילן ואין בסכך הכשר לבדו בכדי צלתה מרובה מחמתה אלא בצירוף האילן, אף על פי שרוב הסכך שבסוכה כשר ומיעוטו פסול – פסולה, דלא מצרפינן סכך פסול להכשיר. והכא נמי היאך נצרף את השיפוּדִין כדי להכשיר את הסכך הכשר שאין בו לבדו כדי להצל. ועל כן פירש החזו"א שיטת רש"י והראשונים באופן אחר, דכיון שאף בשיפוּדִין לבדם ליכא מחצה צל למטה, נמצא שהצל בא בשווה מהסכך הכשר ומהפסול, הלכך חשבינן שחצי צל הסוכה בא מהכשר וחצי מהפסול ולכן כשרה לרב פפא דפרוץ כעומד כשר, דהאיכא מחצה צל מסכך כשר. וכתב לפי"ז דלא מכשרינן בשווה בשווה אלא כשהסוכה מוצלת לגמרי כעין בית, אבל אם יהיו נקבים בסכך הכשר, אזי גם אם יש נקבים כנגדם בסכך הפסול – פסולה שכיוון שאינה מוצלת כולה אלא ברובה, הרי חצי מן הצל הזה הבא מהסכך הכשר, הוא פחות ממחצה-צל מכלל הסוכה, נמצא שצל סכך הכשר מועט מחמתו.

והנה גם לפי ביאור החזו"א, יבואר כנ"ל דאזלי הראשונים לשיטתם, דלרמב"ם לשיטתו שהצל הוא דין בסכך לא סגי במה שבפועל מתייחס חצי הצל לסכך הכשר דסוף סוף הסכך הכשר כשהוא בפני עצמו אינו ראוי להצל, ולאזו שם סכך עליו. ורק להרמב"ן והרא"ש לשיטתם דהצל הוא דין בסוכה אלא שצריך

הנן (סוכה ב.) סוכה שחמתה מרובה מצלתה פסולה, ולהלן (כב.) תנן שצלתה מרובה מחמתה כשרה, ובגמרא (כב): רמינן דיוקי אהדדי דבקמייתא משמע דצלתה וחמתה כי הדדי כשרה ובבתייתא משמע דפסולה. ומשני כאן מלמעלה כאן מלמטה. אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת. ופרש"י, וכן פירש הרמב"ם ורוב הראשונים, שאם למטה מחצה צל – כשרה, ועל זה תנן בריש המסכת שדווקא 'חמתה מרובה מצלתה פסולה', אבל אם למעלה מחצה סכך – פסולה, מפני שלמטה החמה מרובה מהצל שקרני החמה מתפשטות, ועל זה תנן (בדף כב) שדווקא 'צלתה מרובה מחמתה כשרה'. ורבנו תם (בתוס' שם ובספר הישר באריכות) הקשה מדאמרינן (שם טו) גבי המקרה סוכתו בשיפוּדִין או בארוכות המטה, אם יש רווח ביניהן כמותן כשרה, דלרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר, מחצה שיפוּדִין ומחצה סכך כשר – כשרה. הרי דסגי במחצה סכך למעלה להכשיר.

ותירין הרמב"ן (במלחמות כב) דשאני מקרה בשיפוּדִין דליכא חמה, הלכך כשר אף במחצה לרב פפא, ורק כשיש מחצה אויר פסלינן משום שלמטה חמתה מרובה מצלתה. ופשט דברי הרמב"ן מורה דהא דבעינן 'צל' בסוכה והא דבעינן 'סכך' בסוכה שני דינים חלוקים ונפרדים המה, ועל כן מצד דין 'הסכך' סגי במחצה לרב פפא דפרוץ כעומד כשר, אלא שאם למטה חמתה מרובה פסולה מצד אחר, שאין בה די צל, ולא משום חסרון בעצם הסכך, ועל כן כשיש סכך פסול המונע את החמה – כשרה, דהאיכא סכך כשר כדינו וגם איכא צל. וכן משמע ברא"ש.

ואל תתמה היאך אנו מחלקים בין דין הסכך לדין הצל, שהרי מציינו דעת ר' יאשיה (ז): שחמתה הבאה מהדפנות גם כן פוסלת, ואף על פי כן לדעת הרבה ראשונים, וכפי הגרסה שלפנינו בירושלמי, גם לר' יאשיה לא בעינן שהדפנות יעשו מדבר הכשר לסיכוך [ורק דעת הראב"ה (מובא במרדכי תשל"א) דלר' יאשיה בעינן דפנות כסכך. ומבואר באו"ז שכן היתה גרסתו בירושלמי] – הרי שלשיטה זו דין הצל במהותו אינו שייך לכשרות הסכך אלא הוא דין בכללות הכשר הסוכה. ואם כן אף לדין דלא קיי"ל כר' יאשיה ולא בעינן צל מחמת דפנות אלא סגי בצל סכך, יש לומר שהם שני דינים נפרדים, הצל ועצם הסכך.

וי"ט מקום לפרש הדברים עפ"י מה שכתב בספר שפת אמת (כב.) שהסכך, מלבד דין הסיכוך יש בו גם תורת 'מחיצה' כשאר דפנות הסוכה. ואם כן, הרי מתורת 'מחיצה' סגי בפרוץ כעומד, ורק מדין 'הצל' בעינן שיהיה למטה רוב צל, וכל שלמטה ליכא חמה כשר. ובזה יש לבאר דברי התוס' בחולין (כט.) שהקשו דרב פפא מכשיר פרוץ כעומד ואילו גבי שחיטה וכדומה בעינן רוב סימן שחוט דווקא ולא סגי במחצה, וכתבו דשמא לענין מחיצות שאני מאיסור וטומאה. וקשה, הלא בסוגיא הכשירו מחצה סכך לרב פפא, הרי שלא רק לענין דיני מחיצות מכשרינן פרוץ כעומד. אך לפי האמור נחא, שאמנם הא דמכשרינן מחצה סכך היינו רק משום תורת 'מחיצה' שיש בו, והא דכשר אף במחצה במקרה סוכתו בשיפוּדִין היינו משום דסו"ס איכא צל.

ואולם הרמב"ם, שנקט כרש"י דמחצה על מחצה למטה כשר ומחצה על מחצה למעלה פסול (סוכה ה,ט), פסק

א אך יש מקום לומר שזהו דין בשם 'דופן', שהיא צריכה להגן מחמה, שאף היא קרויה סכך כדילפינן מיסכות על הארון. ונפ"מ במחיצות גבורות עשרה שהחמה נכנסת מעליהן. והגרש"א נסתפק בדבר (ע' ה"י"ש סוכות ז הערה 02).

שיהיה הצל - לפי דרך החזו"א - מהסכך הכשר דווקא, בזה סגי דאיכא צל שחציו מתייחס לסכך הכשר.

אבן לפי מה שנתבאר בטעמא דרש"י, דדין סכך לחוד ודין צל לחוד, הרי גם אם יהיו נקבים בסכך הכשר תתכשר, דסו"ס איכא מחצה סכך כשר וסגי בהכי, ולמטה הא צלתה מרובה מחמתה. ואמנם כן מפורש מדברי הריטב"א (טו:), שכל שיש מחצה סכך כשר ומחצה פסול, גם אם יש נקבים כשרה. וכך הוא פשטא דמלתא, דסתם סוכה אינה מעובה כמין בית, ולבית שמאי המעובה כמין בית פסול (כב). אלא שעלינו ליישב קושית החזו"א מסוכה שתחת האילן דאמרינן דלא מצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר.

ועוד יש להקשות, הלא כל הטורח הזה טרחנו כדי ליישב פירוש רש"י, והרי מדברי רש"י בשלשה מקומות יש להוכיח בבירור שנקט שהצל אינו דין בפני עצמו בסוכה אלא הוא רק מגדיר את דין הסכך ותו לא.

דהנה כתב רש"י (כב). בהא דסוכה המדובללת כשרה, ופירש שמואל קנה עולה וקנה יורד, ומכשרין משום דליכא ג' טפחים בין העולה ליורד [או אף בדאיכא רווח טפי, אם יש רוחב טפח בעולה כשר משום 'חבוט רמי']. ופרש"י שמתוך שקנה עולה וקנה יורד חמתה מרובה מצלתה ואשמעינן מתניתין דאפילו הכי כשרה [דאי בצלתה מרובה, מאי רבותא דכשרה, ואף בלא דינא ד'לבוד' תתכשר]. והקשה הר"ד בפסקיו, הלא אם חמתה מרובה מצלתה מה יושיענו דין 'לבוד' סוף סוף חמתה מרובה. ועל כן פירש הר"ד דמיירי בצלתה מרובה מחמתה. והתוס' פירשו דכיוון דכשהחמה קיימא ביושר איכא צל מרובה סגי, ולא אכפת לן במה שהחמה נכנסת ברווחים כשהיא נטויה באלכסון. ופירשו דהא דבעינן לדין 'לבוד' משום דלא חשיב 'סכך' להצטרף דבעינן חדא סככא [ומזה הוכיח השפ"א יסודו שיש לסכך גם תורת 'מחיצה', והיינו טעמא דבעינן חדא סככא]. ואמנם שיטת רש"י טעונה ביאור. ופירש הריטב"א שלדעת רש"י כשר אף בשחמתה מרובה כיון שהסכך ראוי להצל. והסכים הריטב"א לדעה זו. הרי מבואר ששם סוכה איכא אף אם בפועל חמתה מרובה מצלתה, ולא עוד אלא אפילו כשבפועל צל הסכך מועט מהחמה סגי כל שיש סכך מרובה שראוי להצל כראוי. הרי ברור שלרש"י דין הצל בסוכה הוא רק מגדיר את הסכך ואינו דין בפני עצמו.

ועוד כתב רש"י (ב: ד"ה לימות המשיח) בהא דסוכה למעלה מכ' אמה פסולה, ופירש ר' זירא הטעם דלמעלה מעשרים אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות, וכתב 'סוכה תהיה לצל יומם', ואמרינן בגמרא שרבה ורבא לא אמרי כר' זירא משום דההוא קרא לימות המשיח, ופרש"י 'אבל סוכת מצוה אינה לצל'. וכבר תמה הפני"י, הלא סוכה כשרה רק כשעשויה לשם צל (סוכה ח ט). ויש מהאחרונים שיצאו לחדש דסוכה העשויה לשם מצוה אינה צריכה להעשות לשם צל (הנצי"ב במרומי שדה ח: וחלקת יואב או"ח כח), וזהו שכתב רש"י דסוכת מצוה: [לאפוקי כגון סוכת גנב"ד שאינה עשויה לשם חג] אינה לצל. וזהו דבר חידוש שלא הוזכר בגמרא ובפוסקים.

ב אך לכאורה נראה שצדקו דברי האחרונים, שהרי העושה סוכתו בעשתרות קרנים, מקום שאין שם חמה, או כגון שאינו שוהה שם בימים כי אם בלילות, וכי לא תתכשר דהא לא עשה כלל לשם צל - הא לא שמענו. אך ייתכן שאמנם לא בעינן דווקא לשם צל מהשמם אך צריך שתיעשה לשם הסתופפות בצלה, כגון לצניעות או מפני הרוחות והאבק וכד'. ודאיתנו להכי יש לפרש דברי רש"י דלשאר אמוראי אין צריך סוכה לצל משמש דווקא (לצל יומם) אלא די לשם הגנה והסתופפות כלשהי תחתיה, ולכן כשר אף למעלה מכ', אבל שלא לשם הסתופפות כלל פסולה לגמרי. (ולפי"ז העושים סוכה שלא לשם מגורים בה כלל, אלא רק כגון לטיול בה המינים, כגון בתי הנחשת, צ"ב אם תתכשר).

אבן נראה שכוונת רש"י היא על פי מה שפירשו הראשונים שם (ע' ריטב"א ור"י) 'דלר' זירא בעינן שיהיה צל למטה במקום ישיבת האדם, שכן כתיב 'סוכה תהיה לצל', ואילו לרבה ורבא דפליגי, סגי בכך שהסכך מצל במקומו הגם שאינו מצל למטה, הלכך אין לפסול מטעם זה סוכה גבוהה, דלא בעינן צל בקרקע הסוכה אלא סגי שהסכך מצל במקום שהוא שם, דקרא 'סוכה תהיה לצל' לא מיירי בסוכת מצוה. הרי נראה להדיא דפליגי בשאלה הנ"ל, דלר' זירא הצל הוא דין לעצמו, שבלעדיו אין זו 'סוכה' גם אם הסכך עצמו מצל, ולכן למעלה מכ' פסולה. ואילו לרבה ורבא - דקיימא לן כוותיהו - הצל הוא רק מגדיר את הסכך אבל אין זה תנאי בהכשר הסוכה שתצל על יושביה, ולכן סגי כל שבמקום הסכך איכא צל (וע' קה"י). ומדוייקת לשון רש"י שלרבה ורבא הצל הוא מגדיר את הסכך אבל 'סוכת מצוה אינה לצל', שאין הצל תנאי בשם סוכה ואינו מתכליתה אלא הוא רק מגדיר את הסכך, דסכך היינו דבר המצל. הרי גם מכאן מבואר דלפי מה דקיי"ל כרבה או כרבא, אין הצל מדיני הסוכה אלא מגדיר את הסכך.

ועוד בה שלישייה - דהנה כתב רש"י בריש המסכת 'שחמתה מרובה מצלתה - המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו, ועל שם הסכך קרויה סוכה'. הנה על מה שפתח 'המועט בטל ברוב' כתב הר"ן שיש מפרשים דקאי על הסכך שלמעלה, והר"ן דחה זאת, דהלא בגמרא פירשו דהיינו חמתה למטה אבל למעלה אף במחצה פסול ולא בעינן שהסכך יהא מועט [אכן, היש-מפרשים היינו ר' יהונתן מלוניל, ואיהו ס"ל בדף כב דמחצה למעלה כשר, דלא כרש"י]. ולכן פירש הר"ן דהיינו שהצל שלמעלה בטל ברוב חמה וכמי שאינו. ויש לבאר מה עניינו ומקורו של דין זה שהמועט כמי שאינו, והלוא החמה והצל ניכרים במקומם וליכא 'תערובת'. ובקהלות יעקב (א) פירש דהיינו מדין 'רובו ככולו' דילפינן בגמרא (ניזר מב). דלולא קרא היה סגי בגילוח רוב שער והיה נחשב כאילו גילה כולו, שענין דין זה שקביעת שם הדבר הכללי נידון על פי רובו, וכגון שתיית רוב כוס [ונודעים דברי הגר"ח (בסטנסיל חולין) שאין דנים 'רובו ככולו' אלא כשלכולו יש שם, ולא בשיעורין, שלכן באוכל רוב כזית אינו לוקה משום 'רובו ככולו']. והכי נמי על ידי רוב חמה חשיב הצל כמי שאינו, משום דרוב הסוכה שאין בה צל ככולה. ויש להעיר, שאם כי צדקו עיקר דבריו דהכא דין רוב שייך לקביעת השם הכללי של הדבר, אבל נראה שאין זה הך דינא ד'רובו ככולו' דניזר. ראשית, הרי לשון רש"י דהמועט בטל ברוב, והיינו דין ביטול ברוב. ועוד, הא לא שמענו דין 'רובו ככולו' בדברים שדיניהם מנוגדים, אלא כגון דבר שנעשה ברובו חשיב כאילו נעשה בכולו, אבל כשהמיעוט והרוב מתנגדים זה לזה, לא אמרינן 'רובו ככולו' וצריך לדינא דביטול. ועל כן נראה שביאור דברי רש"י הוא כפי הגדר שביאר הגרש"ש"ק (בשערי ישר ג, כ-כא) בבאור דברי הרא"ש גבי צמר רחלים שטרפו עם צמר גמלים דאזלינן בתר הרוב לענין כלאים, דהיינו דווקא בחוטים שנעשו משני מיני נימים, אז אזלינן בתר הרוב לקבוע אם הוא צמר שנאסר בפשתים אם לאו, אבל חוט אחד בבגד שעשויו מצמר לא בטל ברוב. ופירש הגרש"ש"ק דהואיל ואיסור כלאים תלוי בתערובת חוטי הבגד, הרי שאם אפילו חוט אחד עשוי צמר אין לו ביטול, שכן אסרה תורה את התערובת עצמה ואין בחוט תורת ביטול דהא עצם עירוב החוטים משני מינים אוסר את כל הבגד, ואולם אם החוט עצמו עשוי מנימין של צמר

ג וראה דפסק מינה בין הני דנינים, דלענין רובו ככולו מצוה שכלתחילה מצוה מן המובהק ככולו - ע' רא"ש סוכה פ"ג י' בשם הראב"ד לענין עבות דהדום. וכ"כ הפוסקים לענין שתיית ד' כוסות. ואילו לענין ביטול ברוב לא מצונו כן, וכגון סוכה דאף לכתחילה שפיר דמי מעט חמה - דהמיעוט כמי שאינו.

אינו מתייחס לסכך הכשר, שמצד עצמו אין בו כדי להצל אלא על מיעוטה. משא"כ בסכך כשר המצורף עם סכך פסול, הצל כולו מתייחס לסכך הכשר (וכן צדד במג"א תרכ"ב סק"ב בקיצור). ועל כן לא אכפת לן בנקבים קטנים שיש בסכך הכשר, כמו שנראה בריטב"א, משום שכל הצל שיש בסוכה מתייחס לסכך כולו, ואין מייחסים מחצה צל לכשר ומחצה לפסול (כסברת החזו"א), אלא מתייחס לסכך כולו. ומדויקת טובא לשון הרמב"ם שם שהסכך הפסול כפרוץ הוא נחשב, שבא בזה לאפוקי מסברת הריטב"א שגם הסכך הפסול שם 'סכך' עליו, ואילו בדבריו בה"ט שכל שהחמה מרובה על הצל אינו סכך, הוציא מסברת הרמב"ן והרא"ש שהצל הוא דין בסוכה ולא בסכך.

והנה הרש"ש חקר בשלמעלה יש מעט סכך מרובה מהחמה ולמטה החמה מרובה מהצל, ורצה לדקדק מלשונות רש"י (בדף כב) דיוקים סותרים (וע' בספר ראשון לציון ובאגרות משה קעה). אכן לפי האמור עד הנה מסתבר שלכל הדעות הסוכה פסולה, הן אם נקוט כפשטות דברי הרמב"ן והרא"ש דסוכה שאין בה רוב צל אינה סוכה, הן למה שנתבאר ברש"י דסכך שאינו מצל אינו סכך. [ולא קשה מדיוקי לשון רש"י, כי בתחילה כתב טעם הדין 'כשיש בין קנה לקנה כמלא קנה אפילו מצומצם פסולה לפי שחמת האויר נראית בארץ רחבה הרבה מן הצל' – שהחמה שלמטה היא סיבת הפסול לסכך, ואחר כך כתב 'והא דדייקין כי הדדי כשרה נקט שיעוריה מלמטה שחמה וצל שוין בידוע שהקנין רחבים מן האויר' – בדווקא נקט 'בידוע' ולא 'לפי', שאין כאן טעם אלא סימן בעלמא שהקנין רחבים, ובא רש"י לבאר יישוב סתירת לשון המשניות, ולעולם העיקר תלוי בצל ובחמה שלמטה].

אכן נראה שלפי מה שנראה מלשון הר"ן דרך שלישיית, יש מקום להכשיר בכי האי גוונא, דהר"ן פירש טעמא דשווין למעלה פסולה, דאף דפרוץ כעומד מותר, אך רוב החמה שלמטה מהני דלא ייחשב הסכך 'פרוץ כעומד'. ופירוש דבריו, שאמנם עיקר הסכך נידון במקומו אך כיוון שבמהותו הוא דבר המסכך, כל שלמטה החמה מרובה חשיבא פרצה זו דליהווי מרובה על העומד, וכיוון שמהות הסכך היא מחיצה מן החמה, נמדד הפרוץ לא רק במקום עיקר הסכך למעלה אלא גם במקום החמה שלמטה. ולפי"ז יש מקום לומר שאם למעלה העומד מרובה על הפרוץ תו לא אכפת לן במה שלמטה החמה מרובה, דלא מהני חמה מרובה למטה לפסול אלא כשלמעלה הפרוץ והעומד שקולים, אבל כל שלמעלה איכא רוב סכך כשר דסגי במה שבמקומו הוא דבר המיצל.

ה יצוין שהריטב"א בדף כב, הוצרך לתרץ קושיית ר"ת בדמקרה סוכתו בשיפודין מיידי שהסכך הכשר מרובה על הפרוץ, דמשמע דבשעה בשעה אכן פסול, כהרמב"ם.

ו לפי"ז נראה שיש ליישב קושיית החזו"א בדרך אחרת [בלא שנצטרך לחלק בין אילן מוגבה לשיפודין בגובה הסכך], דכל שהסכך הכשר חמתו מרובה מצלתו אכן אינו סכך ולא מהני צירוף סכך פסול להכשירו, ורק במחצה על מחצה סובר רש"י דכיוון דפרוץ כעומד מותר הרי הסכך כשר בעצם אלא שדבר אחר גורם לו להחשיבו כפרוץ, דהיינו החמה המתפשטת למטה והיא המחשיבה את הפרוץ יותר מהעומד, ולכן כל שבפועל הסוכה מונעת מהחמה לבוא, אף ע"י סכך פסול – כשרה. ולפי"ז אפילו שיפוד אחד יציל את האויר, דסו"ס למטה אין רוב חמה. ולפי זה ייתכן שגם דפנות או אילן מהני לענין זה, שאין צריך כאן לצרפו לסכך הכשר, אלא רק למנוע את הדבר הפרוץ מלבוא.

ושל מין אחר, בזה אזלינן בתר הרוב לקבוע את שמו וצורתו של החוט, ויסוד הדין נכלל בדין ביטול ברוב שאמרה תורה שהמיעוט בטל ברוב וכמי שאינו, שלכן כל דבר העשוי משני מינים, בבואנו לדון איזה דין יחול על הדבר, כפי דין המין האחד או המין האחר, אנו קובעים את הדבר לפי המין המרובה, משום דהמיעוט בטל ביחס לרוב וכמי שאינו. ואולם לא דמי לאיסור שנתערב בהתר דהתם שייך דין ביטול רק כאשר אין האיסור ניכר לעצמו, כי הנידון על כל חלק וחלק בפני עצמו אם הוא אסור או מותר, אבל מינים שנתערבו ואין בכל אחד חלות דין בפני עצמו, כגון נימי צמר מעורבים, שאין בנימים לא איסור ולא התר, אלא שהם יוצרים ביחד 'חוט' והנידון הוא על כלל החוט, האם חל בו דין כלאים אם לאו – דינו של החוט נקבע על פי רוב מרכיביו ואילו המיעוט האחר בטל, ובזה אין הפרש אם נימי הצמר ניכרים אם לאו, כיוון שהנידון הוא על שמו וצורתו של הדבר השלם, וכלפי הצורה הכללית אין היכר המרכיבים מעלה ומוריד מאומה.

ולאור דברי הגרש"ש"ק יש לכאר דהם הם דברי רש"י גבי סוכה, שמיעוט הצל בטל ברוב וכמי שאינו – דאף שניכר במקומו מכל מקום אנו דנים על כללות המקום, האם הוא נחשב כמקום מוצל אם לאו, וכלפי המקום בכללותו אזלינן בתר הרוב שהוא המגדיר את שמו הכללי, ועל כן המיעוט בטל גם כשהוא ניכר במקומו, דהנידון הוא על כללות הסוכה, צורתה ושמה, וכלפי זה אין הפרש אם מקומות הצל והחמה ניכרים אם לאו.

אכן, רש"י סיים דבריו: 'ועל שם הסכך קרויה סוכה'. וכבר תמה הפנ"י דלפי פירוש הר"ן בדברי רש"י שדבריו קיימי על הצל והחמה שלמטה, הו"ל לרש"י לומר 'ועל שם הצל קרויה סוכה'. ועל כרחק דרש"י לשיטתו דהא דבעינן צל בסוכה אינו דין בפני עצמו אלא משום שזהו מהותו של הסכך, שסכך שאינו מיצל אינו סכך. **הרי** לנו שלשה עדים נאמנים שלדעת רש"י הצל אינו דין נפרד אלא מגדיר את הסכך [מלבד לר' זירא דיליף מקרא שמלבד דין הסכך, בעינן שהסוכה תצל בפועל למטה, אבל לא קיי"ל כן], ואף אם בפועל ליכא צל, כגון בקנה עולה וקנה יורד, די בכך שהסכך מצד עצמו הוא דבר הראוי להצל. ואם כן הרי מעתה תסתער קושיית ר"ת מאי שנא מחצה סכך ומחצה אויר דפסול ממחצה סכך כשר ומחצה שיפודין דמכשירין לרב פפא, והלא הסכך הכשר אין בו כדי להצל אלא במיעוט הסוכה.

ונראה ששיטת רש"י מתבארת עפי"ד הריטב"א (ט: טו.), דנראה שעומק כוונתו דכיוון דאף הסכך הפסול 'סכך' הוא אלא שפסול, הרי כשיש מחצה סכך כשר, והסוכה עצמה צלתה מרובה מחמתה, לא אכפת לן שחלק מהצל בא בצירוף הסכך הפסול, דסו"ס הכל סכך אחד ובכל מקום ומקום בסוכה יש שם צל מהסכך הכשר כשיעור הכשרו, הרי שכל הצל שנמצא בסוכה מתייחס כולו לכשר כמו לפסול וסגי בהכי, שהרי הכל סכך אחד הוא [ודלא כדנקט החזו"א שרק חצי מהצל מתייחס לסכך הכשר]. ואף שהשיפודים עצמם לא נהפכו לסכך כשר, סו"ס יש כאן די סכך כשר ויש צל ממונו. וממילא מתורצת קושיית החזו"א מהסוגיא דאילן, דשאני אילן דלא מצטרף סכך פסול לסכך כשר, דהתם האילן אינו סכך אחד עם הסוכה אלא דבר חיצוני לה, הלכך הצל

ד וכן הוא לשון רש"י בעירובין (כב: ד"ה נרע רובו) גבי קרפף שהוקף לדירה ונרע רובו הרי הוא כנינה זאסור לטלטל אף שאינו נרע דבטיל ליה לגבי רובא. ויש לעיין לפי"ז בכל כגון אלו (ע' מכשירין פ"ב) דאתנין עלה משום 'ביטול ברוב', האם הדין כן כאשר המיעוט חשוב (יותר מן הרוב), או שמא דמי לביטול איסורין דדבר חשוב לא בטל.